

Nr 108.

Ankom till riksdagens kansli den 14 april 1939 kl. 11,30 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till om- och nybyggnadsarbeten vid nomadskolorna jämte en i ämnet väckt motion.

(2:a avd.)

I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1939/40 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkt 174 av det vid nämnda proposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1939) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1939/40 till Nomadskolor: Om- och nybyggnadsarbeten ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 24 februari 1939 dagtecknad proposition (nr 102), under åberopande av vid sistnämnda proposition fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till Nomadskolor: Om- och nybyggnadsarbeten för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *U. R. Jacobson* väckt motion (II: 365), vari hemställt, att riksdagen med godkännande av vad Kungl. Maj:t i övrigt föreslagit måtte besluta, att centralskolan för Västerbottens nomadskoledistrikt förläggas till Stensele kyrkoby eller, därest detta yrkande icke av riksdagen kan bifallas, det måtte överlätas till Kungl. Maj:t att efter ytterligare utredning bestämma platsen för sagda skola.

Enligt gällande stadga angående nomadundervisningen (nr 479/1938) skola barn av nomadlappar undervisas i för dem särskilt avsedda skolor, kallade nomadskolor. Barn av andra lappar undervisas i allmänhet tillsammans med den övriga befolkningens barn. Där vederbörande skolråd eller folkskolestyrelse eller vederbörande målsman därom gör framställning, må dock sistnämnda barn, därest sådant enligt beprö-

vande av nomadskolinspektören befinnes önskvärt och lämpligt, kunna undervisas i nomadskola.

Undervisningen i nomadskola meddelas dels i visteskola och dels i byskola.

I alla nomadskoldistrikt utom Jämtlands och Arjeplogs är vid visteskolorna sommarkursen förlagd till eller i närheten av lapparnas visten i fjällen, vinterkursen till någon central plats inom lapparnas vinterbetesmarker. Inom Jämtlands och Arjeplogs distrikt hava genom Kungl. Maj:ts särskilda beslut den 22 november 1935 och den 12 mars 1938 sommarvisteskolorna upphört och de lägre klassernas undervisning förlagts helt och hållet till visteskolor av samma typ som byskolorna.

Nomadskolinspektören har framställt förslag angående omorganisation av nomadskolorna i Västerbottens nomadskoldistrikt, på så sätt, att visteskolorna i fjällen skulle upphöra och de lägre klassernas undervisning förläggas till fasta skolor av byskoletyp. Nya skollokaler borde i samband med förslaget genomförande komma till stånd.

Förslaget, som stödde sig på nomadlapparnas egna önskemål, tillstyrktes av lappfogden i Västerbottens län och av länsstyrelsen därstädes. Domkapitlet i Luleå ställde sig visserligen tveksamt till förslaget men ville, med hänsyn till förhållandena och stämningen i de södra lappmarkerna mot sommarkurserna, icke motsätta sig bifall till framställningen.

Skolöverstyrelsen har funnit den föreslagna omorganisationen välbetänkt.

Nomadskolinspektören har vidare väckt förslag om införande av heltidsläsning vid samtliga nomadskolor ävensom förordad utredning angående anordnande av fortsättningsskolundervisningen för nomadbarnen. Inspektören har härvid anfört bland annat:

Att på ett fullt tillfredsställande sätt ordna nomadbarnens undervisning hörde till de svåra uppgifterna. År 1913 genomfördes en ny ordning beträffande det lapska skolväsendet, och då fastställdes, bland annat, att nomadlapparnas barn skulle undervisas i särskilda för dem avsedda skolor, under det att bofasta lappars barn skulle gå i vanliga skolor.

Ehuru lapparna i vårt land levde under vitt skilda förhållanden i olika lappmarker, hade inspektören för sin del kommit till den bestämda uppfattningen, att nomadbarnen överallt borde undervisas i särskilda för dem avsedda skolor, skilda från den bofasta befolkningens barn. Lapparnas näring, renskötseln, komme säkerligen alltid att utövas i vårt land, även om kulturen med allt vad därtill hörde, trängde sig in på samefolket. Detta renskötande folk komme därför också att behöva en för deras förhållanden lämpad undervisning. Det vore dock ej klart, att den nuvarande organisationen av denna undervisning vore den lyckligaste.

Heltidsundervisning för nomadbarn vore genomförd till och med Arjeplogs distrikt söderifrån räknat. Nomaden behövde kunskap i lika hög grad som övriga svenska medborgare. Det förefölle inspektören alltså nödvändigt att så småningom införa heltidsläsning över hela linjen, helst som nu-

varande ferier under tiden den 16 april—den 30 november vore alldeles för långa.

För närvarande skedde undervisningen i nomadskolan på svenska, och någon plats för lapska språket finnes ej på skolschemat. Det ansåges dock med fog, att nomadernas barn i skolan borde få åtminstone någon undervisning i sitt modersmål, en sak, som nog i flera distrikt ginge att ordna.

Fortsättningsskolundervisningen för nomadungdomen vore även en viktig sak, som snarligen borde ordnas. Denna fråga borde dock bliva föremål för särskild utredning.

Folkskolinspektörerna i Norrbottens södra, mellersta och norra inspektionssområden hava i avgivna yttranden biträtt nomadskolinspektörens uppfattning, att nomadbarnen fortfarande borde undervisas i särskilda för dem avsedda skolor.

Länsstyrelsen i Luleå och domkapitlet därstädes hava i gemensamt utlåtande framhållit, att man borde ställa minst lika stora fordringar på effektiviteten av undervisningsväsendet för nomadbarnen som för den bofasta befolkningens barn.

Länsstyrelsen och domkapitlet hava vidare anslutit sig till den uppfattningen, att man vore nödsakad avvisa tanken på att bereda nomadbarnen undervisning i vanliga folkskolor. Det vore framför allt nomadlapparnas flyttningsförhållanden, som gjorde det praktiskt taget omöjligt att ordna undervisning av deras barn i vanliga folkskolor, då de ordinarie lästerminerna ej alls passade.

Skolöverstyrelsen har — under erinran om den av förenämnda myndigheter hävdade uppfattningen, att nomadbarnen alltjämt borde undervisas i särskilda för dem avsedda skolor — tillstyrkt, att åt särskilda sakkunniga måtte uppdragas att utreda dels frågan om anordnande av fortsättningsskolundervisning för nomadbarnen, dels ock andra för nomadundervisningen aktuella spörsmål (sommarmarkskolornas ändamålsenlighet, lästidens utsträckning, införande av ett sjunde skolår, lapska språkets eventuella användande vid viss undervisning m. m.).

Nomadskolinspektören har jämväl framlagt ett program till om- och nybyggnader för nomadundervisningen. Inspektören har i förevarande avseende anfört huvudsakligen följande:

För att nomadskolväsendet skulle kunna fungera, behövdes lokaler, vilka nu så gott som överallt vore ytterst bristfälliga. Folkskoldistriktet hade numera ändamålsenliga och praktiska skollokaler, under det att statens eget skolväsende, nomadskolväsendet, arbetade i trånga, dragiga, kalla och mången gång hälsovådliga lokaler.

Vad först anginge de s. k. hushållskåtorna, där barnen vid byskolorna i Karesuando, Lannavaara, Jukkasjärvi, Killinge och Vaikijaure bodde under skoltiden, vore dessa ett besynnerligt mellanting mellan kåta och hus. Dessa kåtor vore mycket ohygieniska, och talrika exempel på massinfektioner finnes på grund av trångboddheten i kåtorna. Detta för-

hållande vore så mycket mera farofyllt i betraktande av att tuberkulosen under de senaste åren blivit alltmer spridd bland lapparna.

Man hade försvarat dessa s. k. hushållskåtor med påståendet, att nomadbarnen, om de under skoltiden bortskämdes med kulturellt mera avancerade bostäder, skulle avvänjas från nomadlivet. Erfarenheten hade dock visat, att där lapparna innebott hos den bofasta befolkningen detta icke verkat hämmande på deras nomadinstinkter.

Enligt inspektörens uppfattning talade således alla skäl för att vanliga skolhem inrättades för nomadbarnen.

Beträffande de nuvarande skollokalerna har inspektören framhållit huvudsakligen följande:

Karesuando byskola. Här saknades särskilt skolhus och lärarbostäder. Skolan vore inrymd i två förhyrda lokaler, vilka, ehuru de bästa, som stått att uppbringa, vore kalla och oändamålsenliga. Barnen bodde i tre hushållskåtor.

Lannavaara byskola. Här hade staten egna byggnader. Dessa vore dock mycket bristfälliga, kalla och dragiga samt i behov av grundlig ombyggnad. Barnen bodde i sex hushållskåtor.

Jukkasjärvi byskola. Här hade staten egna skollokaler med bostad för två småskollärarinnor. Dessa lokaler vore kalla, dragiga och oändamålsenliga. Klasserna 3 och 4 hade sin skolsal i en särskild gammal dålig byggnad. I en tredje byggnad vore lärosalen för klasserna 5 och 6 inrymd. Denna vore visserligen rymlig nog, men liksom de övriga kall. Slöjdundervisningen för gossar bedrevs i en särskild sal i en av byggnaderna. Denna sal kunde under stark kyla ute ej uppvärmas trots intensiv eldning i kaminen. Barnen bodde i sex kåtor.

Killinge skola. Här saknade staten helt och hållet egna lokaler för skola och lärarbostäder, varför sådana lokaler måst förhyras. Byggandet av skolhus vore oundgängligen påkallat. Barnen vore inhysta i fyra hushållskåtor och i två privata, dåliga uthusbyggnader.

Vaikijaure byskola. Här saknade staten också egna byggnader såväl för skolan som för lärarna. Skolan vore inrymd i privatbostad, och barnen bodde i fyra hushållskåtor.

Arjeplogs skola. Här hade staten en egen gammal och dålig byggnad med två skolsalar. I byggnaden vore anordnat ett skolhem för barnen.

Västerbottens nomadskoldistrikt. För närvarande vore detta distrikts byskola och visteskola med vinterkurs belägen i Skarvsjö bondby i Stensele församling. Här arbetade skolan helt och hållet i förhyrda lokaler. Trots största ansträngningar hade det ej lyckats att få goda lokaler. Skolhemmet vore förlagt till särskild bondgård, men gården vore trång, kall och olämplig.

Jämtlands nomadskoldistrikt. Här vore byskolan förlagd till svenska missionssällskapets byggnader i Änge i Undersåkers socken. Dessa lokaler förhyrdes, vad skolan beträffade, av staten. Staten hade barnen inackorderade i missionssällskapets barnhem. Lärarna hyrde bostäder

av missionssällskapet. Samtliga lokaler vore moderna, ändamålsenliga och trevliga. Inom distriktet funnes nu efter omorganisationen tre skolor.

Inspektören har verkställt en preliminär utredning angående nya skolhusbyggnader m. m., för vilken torde få hänvisas till propositionen.

Skolöverstyrelsen har vitsordat, att inom nomadskolväsendet funnes endast en skola, nämligen skolan i Änge i Jämtland, där såväl undervisningslokaler som skolhem fyllde rimliga anspråk. Å samtliga övriga platser vore om- och nybyggnad behövlig. För erhållande av ny och sakkunnig beräkning av kostnaderna för genomförande av det av nomadskolinspektören framställda byggnadsprogrammet hade överstyrelsen underställt *byggnadsstyrelsen* detsamma. Enligt de härvid framkomna beräkningarna skulle kostnaderna för ifrågavarande nomadskolbyggnader (skolhus, skolhem, lärarbostad m. m.) uppgå till:

Karesuando	kronor	204,300
Lannavaara	»	157,000
Jukkasjärvi	»	316,000
Killinge	»	359,000
Vaikijaure	»	218,800
Arjeplog	»	203,000
Västerbottens distrikt	»	167,600
Jämtlands distrikt	»	166,700

Summa kronor 1,792,400.

Barnantalet beräknades till: i Karesuando 35, i Lannavaara 50 à 55, i Jukkasjärvi 80, i Killinge 90, i Vaikijaure 40, i Arjeplog 30, i Västerbottens distrikt 35 och i Jämtlands distrikt 35.

Enligt skolöverstyrelsens förslag skulle beträffande Västerbottens distrikt den nuvarande skolan i Skarvsjö upphöra och i stället tre nomadskolor inrättas, en i Sorsele, en i Tärna och en i Vilhelmina. För Jämtlands distrikt förordade överstyrelsen likaledes tre skolanläggningar.

Länsstyrelsen i Umeå har ansett, att den för Västerbottens läns vidkommande lämpligaste anordningen syntes vara att inrätta en *centralskola*, och föreslagit densammas förläggande till Tärna kyrkby i anslutning till Skytteanska skolan därstädes. En sådan lösning skulle enligt länsstyrelsens förmenande medföra fördelen av en bättre skolform samtidigt som den ur organisatorisk synpunkt måste erbjuda påtagliga fördelar.

Departementschefen har — under framhållande av att bedömandet av frågan om anskaffande av nya och förbättrade lokaler för nomadskolorna i viss mån vore beroende av huru man för framtiden tänkte sig utvecklingen på detta speciella område av det statliga undervisningsväsendet — inledningsvis anfört följande:

Innan medel ställdes till förfogande för genomförande av ett byggnadsprogram av den storleksordning, varom här vore fråga, måste man göra klart för sig, huruvida den nuvarande skolorganisationen, vars ledande princip vore, att undervisningen skulle vara förlagd till särskilda för nomadbarnen avsedda skolor, i fortsättningen borde bibehållas eller om dessa barn i stället borde *erhålla undervisning i vanliga folkskolor* tillsammans med den bofasta befolkningens barn eller eventuellt i särskilda för lappbarnen inrättade avdelningar av de lokala folkskolorna. Såväl nomadskolinspektören som andra i ärendet hörda myndigheter hade ställt sig avvisande till tanken att nu nedlägga nomadskolorna. Vägande skäl syntes departementschefen hava anförts för denna uppfattning. Att i organisatoriskt hänseende samordna nomadundervisningen med det kommunala folkskoleväsendet torde möta betydande svårigheter av principiell och praktisk art, icke minst på grund av de säregna förhållanden, varunder den nomadiserande lappbefolkningen levde och hade sin utkomst. Departementschefen vore därför fullt ense med de myndigheter, som uttalat sig i denna fråga, om det lämpliga och ändamålsenliga i att undervisningen av nomadlapparnas barn alltjämt bedreves under hävdvunna former, utan samband med undervisningen i de vanliga folkskolorna.

I fråga om de i samband med förslaget om anskaffande av nya lokaler för nomadskolorna framställda förslagen av *skolorganisatorisk art* (omorganisation av nomadskolväsendet i Västerbottens nomadskoldistrikt och fortsättningsskolundervisning för nomadbarn m. m.) har departementschefen funnit det angeläget, att dessa spörsmål snarast göras till föremål för särskild utredning. Departementschefen har emellertid icke funnit det erforderligt att uppskjuta genomförandet av det föreliggande byggnadsprogrammet till dess ställning tagits till de förslag, i vilka berörda utredning kunde komma att utmynna.

Departementschefen har starkt understrukt, att de nuvarande *lokaler för nomadundervisningen* förete allvarliga brister, och ansett det oundgängligt, att staten skyndsamt vidtager åtgärder för att avhjälpa de konstaterade bristerna. Beträffande det framlagda byggnadsprogrammet har departementschefen yttrat bland annat följande:

På grund av det bristfälliga skick, i vilket de nuvarande lokalerna befunne sig, vore det framlagda byggnadsprogrammet mycket omfattande och avsåge samtliga nomadskolor utom skolan i Änge. Möjligheterna att nedbringa kostnaderna vore icke stora, då goda skollokaler icke kunde förhyras och inackordering i enskilda hem i flertalet fall icke kunde förekomma och enligt departementschefens mening även helst borde undvikas. Emellertid torde på vissa punkter besparingar kunna ernås, därest sambruk i fråga om lokaler för slöjd och gymnastik kunde anordnas med närgränsande folkskolor, en möjlighet, som på vissa håll icke syntes vara utesluten. I frågans nuvarande läge vore det icke görligt att fullt ut överblicka dessa möjligheter, men departementschefen förutsatte, att vid byggnadsföretagens planering särskild uppmärksamhet ägnades denna sida av saken och för övrigt alla åtgärder, som kunde vara ägnade att nedbringa kostnaderna för byggnadsprogrammets för-

verkligande. Frånsett viss beskäring av lokalanskaffningsprogrammet för Västerbottens och Jämtlands nomadskoldistrikt hade departementschefen funnit sig böra i huvudsak biträda det av skolöverstyrelsen framställda förslaget om anordnande av nya lokaler för nomadskolorna.

De i ärendet företedda ritningarna och arbetsbeskrivningarna syntes icke befinna sig i ett i alla hänseenden tillfredsställande skick och torde böra i viss utsträckning omarbetas. Denna uppgift liksom även bestyret med byggnadsföretagens utförande torde böra lämpligen anförtros åt tre särskilda byggnadskommittéer, en för Norrbottens, en för Västerbottens och en för Jämtlands län. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma angående byggnadskommittéernas sammansättning samt på förslag av vederbörande myndigheter fastställa instruktioner för dessa kommittéer och eventuellt ifrågakommande föreskrifter om särskild ersättning åt ledamöter. Kostnaderna för kommittéerna torde få bestridas av byggnadsanslaget. Departementschefen förutsatte, att kommittéerna finge sig anförtrodd jämväl uppgiften att i förekommande fall förberedelsevis handlägga frågor om förvärv av skoltomter och eventuell avyttring av nuvarande skolanläggningar. Dessa frågor borde dock därefter underställas Kungl. Maj:ts prövning och avgörande. Innan byggnadsarbetena igångsattes, torde kommittéerna böra till Kungl. Maj:t ingiva fullständiga byggnadsritningar jämte beskrivning, ävensom nya kostnadsberäkningar.

De i ärendet föreliggande kostnadsberäkningarna slutade på ett sammanlagt belopp av omkring 1,800,000 kronor, inklusive utgifter för tomtanskaffning och inventarier. Det ville emellertid förefalla, som om kostnadsberäkningarna i vissa fall icke skulle vara så fullständiga som önskligt varit. Enligt vad departementschefen under hand från byggnadsstyrelsen inhämtat, låte det sig icke göra att nu framlägga säkrare uppgifter rörande storleken av berörda kostnader. Med hänsyn härtill hade departementschefen icke funnit sig böra nu tillstyrka en maximering av kostnaderna för byggnadsprogrammets utförande. Departementschefen förutsatte emellertid, att byggnadskommittéerna skulle hava att i möjligaste mån söka nedbringa kostnaderna och eftersträva att hålla de av byggnadsföretagen föranledda sammanlagda kostnaderna — inklusive utgifterna för kommittéernas egen verksamhet och för inventarier — inom ramen av det av skolöverstyrelsen och byggnadsstyrelsen angivna totalbeloppet av omkring 1,800,000 kronor. Departementschefen förutsatte vidare, att slutliga kostnadsberäkningar skulle kunna underställas 1940 års riksdag i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1940/41.

Vad anginge Arjeplogs byskola, hade två alternativa förslag framställts, det ena avseende ombyggnad av de nu befintliga lokalerna, det andra uppförande av en nybyggnad. Då fullgoda skäl syntes departementschefen hava anförts för det senare alternativet, anslöte departementschefen sig till detta. Härvid förutsatte departementschefen, att kommunen ställde tomt till förfogande för ändamålet, om en förflyttning av skolan befundes ändamålsenlig.

I fråga om lokalerna för Västerbottens distrikt talade enligt departementschefens mening de starkaste skälen för en koncentration av undervisningen till en skola. Då det här gällde anordningar för endast omkring 35 barn, kunde departementschefen ej finna det ändamålsenligt,

att tre skilda skolor med skolhem upprättades för det ringa antal barn, som skulle komma att besöka varje dylik skola. Därtill komme, att engångskostnaderna och möjligen även de löpande årskostnaderna bleve lägre, om en centralskola byggdes, än om tre särskilda skolbyggnadsföretag utfördes. Därest sambruk i fråga om slöjd- och gymnastiklokaler kunde anordnas med Skytteanska skolan i Tärna, torde kostnads-summan för centralskolan kunna nedbringas med omkring 15,000 kronor. Uppförande av en centralskola i Tärna skulle även medföra fördelen, att undervisningen kunde bedrivas i en i pedagogiskt hänseende lämpligare skolform, än som skulle kunna komma till användning vid de tre mindre skolorna.

Departementschefen tillstyrkte därför, att som ersättning för den nuvarande centralskolan i Skarvsjö uppfördes en centralskola i Tärna.

Beträffande *Jämtlands nomadskoldistrikt* syntes departementschefen barnantalet vara väl lågt för att motivera det av skolöverstyrelsen förordade byggnadsprogrammet för detta distrikt. Denna fråga borde närmare övervägas och förslag i ämnet underställas 1940 års riksdag.

Byggnadsprogrammet borde utföras i olika etapper, och förordade departementschefen, att i den första etappen skulle ingå de för Karesuando, Lannavaara, Jukkasjärvi och Västerbottens distrikt avsedda byggnaderna. Med utgångspunkt från de nu föreliggande beräkningarna kunde kostnaderna för denna etapp uppskattas till 900,000 kronor. Emellertid ansåge departementschefen det vara tillfyllest att ett anslag för nästa budgetår av 400,000 kronor anvisades för ändamålet i fråga.

Till stöd för det i motionen II: 365 framställda yrkandet har anförts bland annat:

Därest den i propositionen föreslagna centralskolan för Västerbottens distrikt skulle kunna på bästa sätt fylla sin uppgift, så torde valet av skolans förlägningsort vara synnerligen betydelsefullt, ty i annat fall komme stora olägenheter att yppa sig och försvåra skolarbetet. För nomadskolans vidkommande måste man nämligen även räkna med den inställning, som barnens föräldrar komme att intaga till densamma. Skulle sålunda centralskolan få en placering, som väsentligen strede mot de flesta föräldrars uppfattning om den rätta placeringen av nomadskolan, skulle detta utan tvivel under en lång följd av år medföra för skolarbetet störande förvecklingar från föräldrarnas sida.

Att Tärna kyrkoby utpekats som en lämplig plats för nomadskolan i Västerbottens län, hade på vissa av frågan berörda håll väckt ett berättigat uppseende, och detta icke minst hos nomaderna i Sorsele och Vilhelmina socknar och Risbäcks kapellförsamling, ty med tanke på dessa lappar vore Tärna kyrkoby synnerligen olämplig som förlägningsort för länets nomadskola. Dessa lappar hade aldrig sina stråkvägar i närheten av Tärna kyrkoby utan flyttade sedan urminnes tider längs efter älvdalarna ned mot stambanan. Det vore nämligen att märka,

att Västerbottens fjällappar hade sina vinterbetesmarker inom nedre delen av Sorsele samt inom Lycksele, Degerfors, Åsele och Stensele socknar.

Under den långa tid nomadskolan varit förlagd till Skarvsjö i Stensele socken hade det ej mött några större svårigheter att samla nomadbarnen från hela länet till denna skola, och detta av den anledningen, att Stensele låge synnerligen centralt med hänsyn till de renskötande lapparna i Västerbottens län. Det enda, som man haft att anmärka mot den nuvarande nomadskolan, hade varit de dåliga lokaler, som stått till buds, både för barnens inkvartering och för skolundervisningen.

Det vore emellertid att befara, att en i viss mån berättigad ovilja mot nomadskolan skulle uppstå hos de renskötande fjällapparna i Sorsele, Vilhelmina och Risbäcks församlingar, därest denna skola stationerades i Tärna kyrkoby. Då ingen vägförbindelse funnes in fjälltrakterna mellan dessa socknar, skulle föräldrarna tvingas att sända sina barn först ned till inlandsbanan för resa till Storuman och sedan med postbuss upp till Tärna kyrkoby.

Vidare vore att märka, att ur rent lapsk miljösynpunkt kunde Tärna kyrkoby icke alls räkna med några avgörande fördelar framför vilken annan by som helst längre ned i länets fjällbygd. Tvärtom kunde i stället framhållas såsom en avgörande nackdel för Tärna, att denna kyrkoby vore en betydande turistort med ett synnerligen frekventerat turisthotell. En nomadskola i Tärna kyrkoby skulle därför utan tvivel ofta bliva utsatt för nyfikna turisternas störande besök även under pågående skolarbete.

Härjämte finge framhållas, att under vintermånaderna, då fjällapparna med sina renhjordar vistades i det nedre skogslandet, skulle de lappbarn, som bevistade nomadskolan i Tärna, aldrig kunna komma i kontakt med sina föräldrar. Men skulle däremot nomadskolan förläggas i närheten av inlandsbanan, exempelvis i Stensele kyrkoby, så kunde barnens föräldrar någon gång under vintern komma i kontakt med sina barn i nomadskolan. Under jullovet kunde då också barnen resa till sina föräldrars tillfälliga hem, vilket däremot bleve otänkbart, därest nomadskolan förlades till Tärna kyrkoby.

Nomadskolan för Västerbottens län borde sålunda icke blott med hänsyn till undervisningens anordning vara en centralskola utan även lika mycket med hänsyn till sin förläggning.

Med tanke på fjällapparnas vinterflyttningar torde ingen lämpligare plats i länet kunna uppletas än Stensele kyrkoby. Såsom med rätta framhållits, borde Skarvsjö, där nomadskolan nu vore placerad, lämnas ur räkningen, och detta redan av det skälet, att byn låge avsides från järnvägen, vilket förorsakade dyrbara bilskjutsar. Ur rent lägesynpunkt kunde ju Storuman komma i fråga, men då detta vore ett typiskt järnvägssamhälle, så torde det ur den synpunkten vara synnerligen olämpligt att förlägga nomadskolan i en sådan för nomadbarnen främmande miljö.

Stensele kyrkoby saknade däremot denna avancerade samhällskaraktär. Utan att hava förlorat sin egenskap av vanlig lappmarksby hade Stensele kyrkoby ett synnerligen centralt läge och hade dessutom sjukstuga med läkare, apotek, kyrka m. m., vilket allt hade en avgörande betydelse för nomadskolans förläggning.

Utskottet.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, äro departementschefen och de myndigheter, som uttalat sig i frågan, ense om det lämpliga och ändamålsenliga i att undervisningen av nomadlapparnas barn alltjämt bedrives i särskilda för nomadbarnen avsedda skolor, utan samband med undervisningen i de vanliga folkskolorna. Utskottet ansluter sig till denna uppfattning.

Då det synes utskottet befogat, att nomadbarnen bibringas en skolunderbyggnad fullt likvärdig med den, som kommer den bofasta befolkningens barn till del, anser utskottet i likhet med departementschefen angeläget, att den i utsikt ställda utredningen av de berörda frågorna av skolorganisatorisk art snarast kommer till stånd.

Vad angår lokalerna för nomadundervisningen, har utskottet blivit övertygat om att åtgärder oundgängligen äro av nöden för avhjälpande av de allvarliga brister, som för närvarande vidlåda de nuvarande lokalerna. Utredningen i ärendet har utvisat, att de s. k. hushållskåtorna böra utmönstras och vanliga skolhem i stället böra uppföras för nomadbarnens räkning. Utskottet delar denna uppfattning. Departementschefen har framhållit, att de i ärendet företedda ritningarna och arbetsbeskrivningarna för det förevarande mycket omfattande byggnadsprogrammets genomförande icke befinna sig i alla hänseenden i det skick, att det nu är möjligt att fixera det belopp, till vilket kostnaderna för byggnadsföretagens utförande högst må utgå. Utskottet, som förutsätter att slutliga kostnadsberäkningar kunna föreläggas 1940 års riksdag, hyser dock den förhoppningen, att totalkostnaderna skola kunna hållas inom ramen för det av skolöverstyrelsen och byggnadsstyrelsen beräknade beloppet av 1,800,000 kronor.

I likhet med departementschefen anser utskottet lämpligt, att bestyret med byggnadsföretagens utförande anförtros tre särskilda byggnadskommittéer, en för Norrbottens, en för Västerbottens och en för Jämtlands län.

I fråga om Västerbottens distrikt är utskottet ense med departementschefen om att undervisningen bör koncentreras till en centralskola. I den förevarande motionen II: 365 göres gällande, att den av departementschefen föreslagna förläggningen av skolan till Tärna kyrkoby ur åtskilliga synpunkter icke är lämplig. I motionen förordas att skolan i stället anordnas i Stensele kyrkby. Utskottet anser sig icke kunna bedöma, om den av motionären ifrågasatta förläggningen har så avgjorda företräden, att motionärens förslag nu bör förordas. Motionären har emellertid alternativt föreslagit, att det skulle överlätas åt Kungl. Maj:t att efter ytterligare utredning bestämma platsen för skolans förläggning. Då enligt utskottets mening goda skäl tala för att innan definitivt beslut fattas i berörda fråga densamma göres till föremål för ytterligare

utredning, ansluter utskottet sig till sistnämnda i motionen framställda förslag.

Utskottet tillstyrker, att för nästa budgetår för ifrågavarande byggnadsföretags igångsättande anvisas ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

Då Kungl. Maj:ts förslag i övrigt icke givit utskottet anledning till erinran eller uttalande, hemställer utskottet,

1) att riksdagen må till *Nomadskolor: Om- och nybyggnadsarbeten* för budgetåret 1939/40 under åttonde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av 400,000 kronor;

2) att motionen II: 365 må anses besvarad med vad utskottet anfört.

Stockholm den 14 april 1939.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Gränebo, Olof Olsson, Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, Asplund, Nilsson* i Landeryd, *Pauli, Andrén, Larsson* i Varberg, *von Heland* och *Bergman*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock, Jansson* i Falun, *Törnkvist, Svensson* i Grönvik, *Danielsson, Persson* i Falla, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Prästbol, *Närlinge, Ward, Holmdahl* och *Mårtensson*.
